

Defining Our Terms in Hezek Reiyah

- There are several sugyot that deal with visual damage. We first need to read each and understand
 - What rationale is offered in each case?
 - Are all the cases equivalent?
 - Pay attention to the legal details as well as the language.

1. תלמוד בבלי בבא בתרא דף ב. – ג. "זזה בתוך שלו והחזיק"
2. תלמוד בבלי בבא בתרא דף נט: משנה "לא יפתח" – דף ס. "ושותק"
3. תלמוד בבלי בבא בתרא דף ס. משנה "לא יפתח" – "עליהם שכינה"

4. תלמוד בבלי מסכת בבא מציעא דף קז עמוד א-ב

אמר ליה רב יהודה לרבין בר רב נחמן: רבין אחי, לא תזבין ארעא דסמיכא למתא, דאמר רבי אבהו אמר רב הונא אמר רב: אסור לו לאדם שיעמוד על שדה חבירו בשעה שעומדת בקמותיה. - איני? והא אשכחינהו רבי אבא לתלמידיה דרב, אמר להו: מאי אמר רב בהני קראי ברוך אתה בעיר וברוך אתה בשדה. ברוך אתה בבאך וברוך אתה בצאתך? ואמרו ליה, הכי אמר רב: ברוך אתה בעיר - שיהא ביתך סמוך לבית הכנסת, ברוך אתה בשדה - שיהו נכסיד קרובים לעיר, ברוך אתה בבאך - שלא תמצא אשתך ספק נדה בשעת ביאתך מן הדרך, ברוך אתה בצאתך - שיהו צאצאי מעיך כמותך. ואמר להו: רבי יוחנן לא אמר הכי, אלא: ברוך אתה בעיר - שיהא בית הכסא סמוך לשולחנך, אבל בית הכנסת לא. ורבי יוחנן לטעמיה דאמר: שכר פסיעות יש. ברוך אתה בשדה - שיהו נכסיד משולשין: שלישי בתבואה, שלישי בזיתים ושלישי בגפנים. ברוך אתה בבאך וברוך אתה בצאתך - שתהא יציאתך מן העולם כביאתך לעולם; מה ביאתך לעולם בלא חטא - אף יציאתך מן העולם בלא חטא. לא קשיא; הא - דמהדר ליה שורא ורתקא, הא - דלא מהדר ליה שורא ורתקא.

5. רש"י מסכת בבא מציעא דף קז עמוד א

אסור לאדם כו' - שלא יפסידנה בעין הרע.
קרובין לעיר - שלא יהא טורח להכניס פירות.

6. רי"ף מסכת בבא מציעא דף סד עמוד א

א"ל רב יהודה לרבין בר רב נחמן רבין אחי לא תזבון ארעא סמוך למתא דאמר רבה בר רב הונא אמר רב אסור לו לאדם שיעמוד על שדה חבירו בשעה שעומדת בקמותיה משום עינא בישא

7. בית הבחירה למאירי מסכת בבא מציעא דף קז עמוד א

אסור לאדם לעמוד על שדה חבירו בשעה שעומדת בקמתה שמא ישלט בה עין הרע ויביא עצמו לידי רנון הבריות ואף מפני זו אמרו דרך עצה שלא יקח אדם קרקע סמוכה לעיר ביותר אלא אם כן דעתו להקיפה בגדר עד שלא תהא העין שולטת בה:

8. רבינו גרשום מסכת בבא בתרא דף ב עמוד ב

ת"ש וכן בגינה מקום שנהגו לגדור. בגינה העומדת בעיר קא מיירי דאיכא היזק ראייה שרואה מה שבחצר חבירו. קתני וכן בגינה דמחייבין אותו לגדור. אלמא היזק ראייה שמה היזק: לא לעולם אימא לך לאו שמה היזק ושאני גינה לאו משום דטעמא דהיזק ראייה. אלא משום דמסתכלין בגינתו ומכניסין בו עין הרע [כדר'] אבא:

א"כ כדקאמרת דמשום טעמא דעין הרעה מחייבין לגדור בגינה ולא משום היזק ראייה מאי וכן בגינה כלומר דמשמע דאותו דין עצמו שנהג בחצר אותו [דין] עצמו נוהג בגינה ולטעמך אינו דין א'. בשלמא לדידי דאמינא אידי ואידי משום היזק ראייה להכי אתי שפיר וכן בגינה אלא לדידך מאי וכן:

9. שולחן ערוך חושן משפט הלכות נזיקין סימן שעח סעיף ה

ואפילו בראייתו, אם יש בו היזק לחבירו אסור להסתכל בו. לפיכך אסור לאדם לעמוד על שדה חבירו בשעה שעומדת בקמותיה.

10. סמ"ע על שולחן ערוך חושן משפט הלכות נזיקין סימן שעח סעיף ה

[ד] לפיכך אסור לאדם לעמוד על שדה כו'. הא דכתבו הטור [סעיף ג'] והמחבר היזק ראייה זה בלשונם ולא נקטו בלשונם הני היזק ראייה דסימן קנ"ד [ודוחק לומר דכונת המחבר לתרווייהו, דבמה שכתב ברישא אפילו בראייתו אסור להסתכל, כיון להיזק ראייה דבסימן קנ"ד, ובסיפא כתב לפיכך כו' איירי אפילו היזק ראייה דקמה בשדה, דאין הלשון משמע כן, גם בטור לא כתב אלא היזק ראייה דקאמר לגירסא [ב"מ ק"ז ע"א] דאמר רב יודא ע"ש, [ע"ש בפרישה ודרישה], משום דשם הראיה מצד עצמה אין עושה בהן היזק אלא שגורמת היזק, כגון שחבירו לא יעשה עסקיו בחצר מכח שבושה) ממנו, או שירא שיבוא לו היזק השגת גבול או שאר ענינים כיוצא באלו, משא"כ שדה בקמותיה דהראיה מצד עצמה שולטת בה וגורמת היזק, אבל לענין איסור הנהו מכל שכן דאסור, דבזה איכא למאן דאמר (בגמרא) דלית ביה אלא מדת חסידות [ע"י ברמב"ם פ"ב משכנים ה"טז ובמ"מ ובמגדול עוז שם], ועיין פרישה:

11. ערוך השולחן חושן משפט סימן שעח סעיף א

וכן אסור להזיק בראייתו וחייב דיניי שמים אם הזיק בעין מבטו לחבירו וכך אמרו חז"ל אסור לאדם לעמוד על שדה חבירו בשעה שעומדת בקמותיה [ב"מ ק"ז א] וכן כל מיני היזק ראייה אסור כמו להסתכל במה שחבירו עושה בביתו ובחצירו כמ"ש בס"י קנ"ד

12. ערוך השולחן חושן משפט סימן קנד סעיף ו

קיי"ל דהיזק ראייה שמו היזק דרוב בני אדם מקפידין כשאחרים מביטים במעשיהם ובמשמישם ובמלאכתם דעין הרע שולט בהבטת אחרים ואמרו חז"ל דאסור לו לאדם לעמוד על שדה חבירו בשעה שהיא עומדת בקמותיה ועוד דרשו על פסוק [דברים ז, טו] דוהסיר ד' ממך כל חולי זו עין הרע ועוד דיש הרבה מלאכות ותשמישים הצריכים צניעות וכשאחר מביט מונעו מעשייתו ועוד קיי"ל דיש חזקה להיזק ראייה ושיעור החזקה יש מחלוקת כמ"ש בריש ס"י קנ"ג ד"א דמיד כשחבירו עשה ונתוודע לו הזיקו ושתק הוי מחילה מיד וי"א דצריך ג' שנים וטענה וכבר בארנו שם סעי' ג' דבחזקה של היזק ראייה כיון דהוי ספיקא דדינא המוציא מחבירו עליו הראיה והניזק נקרא מוחזק

ולכן אין חזקה זו בלא טענה ולא בפחות מג' שנים אבל חזקה יש להיזק ראייה ואף שיש מהגדולים דס"ל דאין חזקה כלל להיזק ראייה מ"מ הכריעו רבותינו בעלי הש"ע דיש חזקה וכן יש להורות מאחר שהחזיק ג' שנים ובטענה :

13. שו"ת הרמב"ם סימן שצה (מובא במגדל עוז שכנים ב:א)

(לחכמי לונלי). שאלה בספר קנין נמצא כתוב שבין גנה לגנה סגי בעשרה וכתחלה בבא בתרא משמע פשיטא לן בגינה דהיזק ראייה שמיה היזק מבחצר וא"כ אמאי לא צריך ארבע אמות יורנו מורנו גאוננו כי צמאים אנחנו לתשובתו כאיל תערוג על אפיקי מים. תשובה זאת השאלה לא היתה לאנשים גדולים כמוכס לשאול אותה. וכי לא שני לנו בין היזק ראייה שהוא היזק גדול ודאי שיראה אדם חברו בעת שהוא עומד ויושב ועושה צרכיו ובין היזק ראייה שיראה קמת חברו משום עינא בישא שאלו דברים חסידות הם שלא יעניין בו בעין רעה ואותו השנוי שנויא בעלמא הוא ואינו אליבא דהילכתא אלא עיקר היזק ראייה בחצר הוא במקום שבני אדם דרים אבל בגגות אינו צריך ד' אמות לפי שאין דרכן של אדם לדור בגגות אלא במחיצת י' טפחים סגי כי היכי שיתפס כגנב ק"ו לגנות שאין דרך בני אדם לדור שם. ואם מאותו הענין של עינא בישא אפילו בבקעה היינו מחייבין אותו לגדור בבקעה שעיקר קמתו של חברו בבקעה הוא וכבר נתברר שאין מחייבין אותו לגדור בבקעה כלל לא בד' ולא ב' ולעולם אין חוששין להיזק ראייה אלא משום בני אדם ובמקומות הקבועים לדירה כחצרות. ואותן הדברים שנאמרו שם בגנה שאני שנויא בעלמא היא וזה דבר מבואר ואין ראוי להאריך בו.

14. יד דוד מסכת בבא מציעא דף קז עמוד א

אסור לו לאדם שיעמוד על שדה חברו בשעה שהיא עומדת בקמותיה. ה"ה בפרק ב' דנזקי שכנים כתב בה"י דהרמב"ם ס"ל דהיזק ראי' לא שייך בגינה, והא דרב יהודה מדות חסידות בעלמא היא, וכתב ה"ה שדברי טעם הם, והקשה בחזון עובדי' דף ק"ס ע"ג [פרשת עקב], דא"כ למה אמר לא תזבון ארעא דסמיכא למתא, ותו מאי הקשה דרב אדרב והוצרך לתרץ, והא מעיקרא קושיא ליתא כיון דהוא חומרא וחסידות בעלמא, ועדיף טפי להיות נכסיו קרובי לעיר, ועוד האריך בזה. ולע"ד כוונת הרב המגיד דבוודאי אף על פי שאפשר שיזיק בעין הרע, מ"מ חששא רחוקה היא ולא שכיחי כלל רק לעתים רחוקות, ומפני זה אין איסור בדבר כיון דלא מתכוון להיזק וגם ההיזק לא שכיח, ומ"מ ציוה שלא יזבון סמוך לעיר, כיון דאפשר הוא שיוזק ע"י הראי' למה מעיקרא יכניס עצמו לספק, וכן הקשה שפיר דרב אדרב, כיון דעכ"פ אפשר שיוזק א"כ מה ברכה היא זו, הלא טוב יותר להיות רחוקים והוא בטוח מכל נזק משיהי' בספק נזק אף על גב דלא שכיח, ומ"מ כיון דלא שכיח הוא לא פסקין היזק ראי' מה"ט, וע"ש בחזון עובדי'

ביוגרפיה - יד דוד

Rabbi Yosef David Sinzheim

Born in Treves, Germany, 5505 (1745), where his father, Rabbi Yitzchak Sinzheim, was the local rabbi. Later, he moved with his family to Alsace, where he married the sister of the famous community leader Herz Cerfbeer. Cerfbeer built a yeshiva in the village of Bisheim and appointed his brother - in - law, Rabbi Y. D. Sinzheim, at its head. Rabbi Sinzheim survived the hard times of the French Revolution. He was later appointed rabbi of Strausberg, a major metropolis. Napoleon, who viewed him as the most prominent rabbi in France, appointed him to head a "Sanhedrin", in which function he fought to preserve the independence of rabbis and withstood attempts to introduce changes in Halacha. He passed away in 5572 (1812). He authored a large series of commentaries on the Talmud entitled Yad David, as well as a collection of essays entitled Minchat Ani and a commentary on the Torah, Megillat Esther and holidays, entitled Shelal David. Most of his works were not published until our times.

15. שו"ת הרשב"א חלק ב סימן רסח

וכן למדין ממנהג המדינה אף על פי שלא הסכימו עליו. כאותה ששנינו מקום שנהגו לבנות גויל גזית כפסין לבני' בונין. הכל כמנהג המדיני. ופרשו הכל, לאיתויי הוצא ודפני. ומ"מ אם נהגו שלא להקפיד כלל על היז' ראייה שעל הבתים וחצרות מנהג בטעות הוא ואינו מנהג. שאין מחולי' ההקפדה אלא בממונות שאדם רשאי ליתן את שלו או ליזוק בנכסיו. אבל אינו רשאי לפרוק גדרן של ישראל ושלא לנהוג בצניעות ובגורם להסתלק שכינה מלישראל הוא. דתנן לא יפתח אדם חלונותיו לחצר השותפין. וגרסינן עלה בגמרא מנא הני מילי, אמר רבי יוחנן דאמר קרא וישא בלעם את עיניו וירא את ישראל שוכן לשבטיו. מה ראה, ראה שאין פתחיהן מכוונין זה לזה. אמר ראויין אלו שתשרה שכינה ביניהן.

16. חידושי הרמב"ן מסכת בבא בתרא דף נט עמוד א

ומסתברא כותיה שאני אומר קוטרא ובית הכסא לפי שהן נזקין בגוף אין להם חזקה, לא אמרו חזקה בנזקין אלא בנזקי ממון דאמת המים וסיד וסלעים והשנויין עמהם (י"ז א') שאין נזקן אלא בכותלו של חברו, אדם מוחל על כותלו אפילו יפיל אותו ממש, אבל קוטרא ובית הכסא שהוא עצמו ניזוק ומצטער בהם אין להם חזקה, וזהו טעמו של רב יוסף (כ"ג א') בקורקור, שהאסטניסין ואניני הדעת מצטערין ונזוקין הן בכך, והוא הדין וכל שכן בהיזק ראייה דנזקי אדם באדם הוא, אי משום עין רעה אי משום לישנא בישא אי משום צניעותא, ועוד מי ידע כמה מטי ליה דלמחול, ועוד דאפילו מחל הניזק כיון דודאי אסור הוא למזיק להזיקו בראיה ולהסתכל בו לדעת ואין אדם יכול ליזהר בכך לעמוד כל היום בעצימת עינים, על כרחנו נאמר לזה סתום חלונך ואל תחטא תדיר, וזהו טעמם של גאונים שדנו ברבוי הדרך אין לו חזקה מפני שהוא צער בגוף, כענין ששנינו (כ' ב') איני יכול לישן מקול הנכנסים והיוצאין דאמר סבור הייתי לקבל ועכשיו איני יכול לקבל כמו שאמר' בירושלמי וכתבנא לה בדוכתה לעיל (כ"ג א').